

Briselē, 28.11.2012.
COM(2012) 750 final

KOMISIJAS PAZIŅOJUMS

Gada izaugsmes pētījums (2013. gads)

IEVADS

Pašreizējā ekonomikas un finanšu krīze Eiropas Savienībā ir paātrinājusi būtiskas pārmaiņas. Krīzes ietekme ir redzama pamatīgajā mūsu ekonomikas pārstrukturēšanā, kas šobrīd notiek. Šis process ir grūts, politiski sarežģīts un sociāli smags, tomēr jāliek pamats turpmākai izaugsmei un konkurētspējai, kas būs gudra ilgtspējīga un integrējoša.

Lai turpinātu vajadzīgās reformas, Eiropas Savienībai jāspēj apliecināt, ka mūsu politika darbojas, ka laika gaitā tā dos rezultātus un ka to īstēnos taisnīgi attiecībā uz ietekmi uz mūsu sabiedrību. Dalībvalstis un ES iestādes ir kopīgi atbildīgas par to, lai labotu pagātnes problēmas un nākotnē virzītu Eiropas Savienību uz ilgtspējīgākas attīstības ceļa. Atzīstot to, ka mūsu ekonomika ir cieši savstarpēji saistīta, Eiropas Savienība šobrīd pārstrādā savu ekonomikas pārvaldību, lai nodrošinātu labākus politikas risinājumus pašreizējām un turpmākajām problēmām.

Ar šo Gada izaugsmes pētījumu tiek uzsākts 2013. gada „Eiropas pusgads”; pētījumā ir izklāstīts, kā var izmantot šo kopīgo atbildību, lai panāktu pārmaiņas visā Eiropas Savienībā, liekot pamatu atjaunotai izaugsmei un darbavietu radīšanai.

Konteksts

Ekonomikas situācija Eiropas Savienībā 2012. gadā vēl aizvien bija nestabila. Šobrīd ir paredzams, ka gadā kopumā IKP Eiropas Savienībā samazināsies par 0,3% un eurozonā – par 0,4%. Būs vajadzīgs laiks, lai sasniegtu ilgtspējīgu atveseļošanos¹. Pēc vairākiem nelielas izaugsmes gadiem krīzei ir smagas sociālas sekas. Labklājības nodrošināšanas sistēmas sākumā daļēji mīkstināja šīs sekas, taču tagad ietekme ir jūtama visās jomās. Bezdarba līmenis ir ievērojami paaugstinājies, un palielinās grūtības un nabadzība. Šīs grūtības ir īpaši redzamas eurozonā, taču konstatējamās arī ārpus tās.

Ieilgusī krīze nav palīdzējusi dalībvalstīm rīkoties, lai sasniegtu savus stratēģijā „Eiropa 2020” noteiktos mērķus nodarbinātības, pētniecības un izstrādes, klimata/enerģētikas, izglītības un nabadzības apkarošanas jomā, un kopumā Eiropa atpaliek savu mērķu izpildē². Tomēr visās šajās jomās ir vajadzīgs progress, lai virzītos uz gudru, ilgtspējīgu un integrējošu Eiropas ekonomiku.

Kaut arī dažādās valstīs un eurozonas iekšienē problēmas ievērojami atšķiras, lēnas atveseļošanās izredzes sarežģīt situāciju Eiropas Savienībā kopumā. Publiskā un privātā sektora dalībnieku uzkrātais parādu līmenis ierobežo jaunu pasākumu un ieguldījumu apmēru. Fiskālās un monetārās politikas instrumenti ir aktīvi izmantoti, un tagad rīcības brīvība ir ierobežota. Strukturālās reformas ir būtisks Eiropas konkurētspējas atgūšanas elements, taču bieži vien ir grūti pieņemt šos lēmumus. Pašreizējās politikas mērķu pārredzamība un uzmanības veltīšana taisnīgumam attiecībā uz sekām, ko šī politika izraisa sabiedrībā, būs ļoti svarīgas, lai uzturētu dinamismu reformu jomā.

¹ Turpmāka informācija par ekonomikas un nodarbinātības situāciju ir atrodamā Komisijas rudens ekonomikas prognozēs, kas publicētas 2012. gada 7. novembrī, un šim pētījumam pievienotajos dokumentos.

² Lai gūtu pārskatu par progresu stratēģijas „Eiropa 2020” mērķu izpildē, skatīt „Stratēģija „Eiropa 2020” – ceļā uz gudrāku, zaļāku un integrējošāku ES ekonomiku?”, Eurostat, *Statistics in focus*, 39/2012.

Īstermiņa izredzes joprojām ir nedrošas, taču ir arī pozitīvākas tendences. Šobrīd tiek novērsta makroekonomiskā nelīdzsvarotība, kas izveidojusies laika gaitā, un daļa Eiropas atgūst konkurētspēju, kaut arī vēl joprojām ir daudz darāmā, lai izskaustu snieguma atšķirības³. Panākumi ir gūti publisko finanšu konsolidācijas jomā, un ir veikti būtiski pasākumi, lai samazinātu spriedzi finanšu tirgos. Svarīgi ir tas, ka valstīs, kas veikušas pamatīgas reformas, ir vērojamas pirmās pazīmes, ka šīs reformas sāk sniegt rezultātus, proti, vairākās dalībvalstīs samazinās parādsaistības publiskajā un privātajā sektorā, un vairākās valstīs, kurām agrāk bija lieli tirdzniecības deficīti, palielinās eksports.

ES līmenī 2012. gadā jau ir daudz paveikts ar mērķi pārraut apburto loku, ko veido mūsu finanšu sistēmu vājums, spriedze valsts parāda vērtspapīru tirgū un neliela ekonomikas izaugsme, lai tādējādi radītu nosacījumus ilgtspējīgai atlabšanai:

- Eiropas Stabilitātes mehānisma izveide nodrošina uzticamu drošības mehānismu, lai palīdzētu eurozonas valstīm, kurām ir ierobežota pieeja finansējumam;
- valstu vai valdību vadītāji 2012. gada jūnija Eiropadomes sanāksmē pieņēma „Izaugsmes un nodarbinātības paktu”, kas stimulēs ES likumdevēja un visu līmeņu pārvaldes centienus, lai izmantotu to rīcībā esošās izaugsmes sviras – sākot ar Vienotā tirgus aktu īstenošanu līdz pat mērķtiecīgākai ES struktūrfondu izmantošanai. Komisija nesen ir arī ierosinājusi stratēģiju, kuras mērķis ir uzlabot energoresursu tirgu darbību, un pasākumus rūpniecības politikas pastiprināšanai;
- šobrīd tiek īstenoti jauni noteikumi (sešu tiesību aktu kopums), kuru mērķis ir uzlabot ekonomikas pārvaldību (jo īpaši eurozonā), par tiem ir panākta vienošanās (Līgums par stabilitāti, saskaņošanu un pārvaldību) vai par tiem drīz jāpanāk vienošanās (divu tiesību aktu kopums);
- Eiropas Centrālā banka ir veikusi nozīmīgus pasākumus, lai nodrošinātu finanšu stabilitāti eurozonā.

Citi svarīgi lēmumi, kas ietekmēs Eiropas nākotni, pašreiz tiek apspriesti:

- mums vēl jāpanāk vispārēja vienošanās par ES daudzgadu finanšu shēmu 2014.–2020. gadam. Tas būs svarīgi, lai atjaunotu izaugsmi un konkurētspēju visā Eiropā un sasniegtu stratēģijas „Eiropa 2020” mērķus;
- tiek apsvērti nozīmīgi pasākumi, lai pastiprinātu Ekonomikas un monetāro savienību (EMS). Vienlaikus ar šo pētījumu Komisija iesniedz projektu par patiesu EMS. Šie jautājumi tiks apspriesti arī Eiropadomes sanāksmē 2012. gada decembrī.

2012. gada jūlijā pieņemtajiem ikgadējiem ieteikumiem, kas adresēti konkrētām valstīm⁴, jābūt dalībvalstīs veicamo pasākumu pamatā. Dalībvalstis un Komisija risina pastāvīgu dialogu par īstenošanas jautājumiem, un nākamā gada pavasarī tiks novērtēti gūtie panākumi. Kā liecina Eiropas Parlamenta ziņojums par Eiropas pusgadu⁵, ES līmeņa uzraudzībai ir svarīga loma dalībvalstu centienu koordinācijā un papildināšanā.

³ Kopā ar šo pētījumu Komisija ir pieņēmusi otro ikgadējo brīdinājuma mehānisma ziņojumu (COM(2012) 751), lai apzinātu makroekonomisko nelīdzsvarotību.

⁴ Konkrētām valstīm adresētie ieteikumi ir atrodami tīmekļa vietnē http://ec.europa.eu/europe2020/making-it-happen/country-specific-recommendations/index_lv.htm.

⁵ Eiropas Parlamenta ziņojums „Eiropas ekonomikas politikas koordinēšanas pusgads – 2012. gada prioritāšu īstenošana” [2012/2150(INI)], 2012. gada oktobris.

Prioritātes

Šā Gada izaugsmes pētījuma nolūks ir izklāstīt Eiropas Savienības ekonomikas un sociālās prioritātes 2013. gadam, sniedzot dalībvalstīm un Eiropas Savienībai vispārīgas norādes par savas politikas izpildi. Šis pētījums uzsāk trešo politikas koordinācijas „Eiropas pusgadu”, ar kura palīdzību katra gada pirmajā pusē ES līmenī kolektīvi pārskata valstu sniegumu un prioritātes. Eiropadome 2013. gada martā sniegs norādes, un dalībvalstīm līdz 2013. gada aprīļa vidum jāiesniedz atjauninātās valsts programmas, savukārt Komisija pēc tam iesniegs savus konkrētām valstīm adresētos ieteikumus.

Īstermiņa uzdevums ir atjaunot uzticību un stabilizēt ekonomisko un finansiālo situāciju, vienlaikus veicot strukturālās reformas, kas veidos pamatu ilgtspējīgai ekonomikas atlabšanai ar daudzām jaunām darbavietām un kas vidējā termiņā ļaus ekonomikai pārveidoties. Šāda pielāgošanās prasīs laiku, tāpēc ir jārīkojas tagad.

Balstoties uz pozitīvajām pazīmēm, ka jau uzsāktās reformas dod rezultātus, Komisija uzskata, ka lielā mērā paliek spēkā pagājušā gada pētījumā noteiktās prioritātes un ka 2013. gadā centieni valstu un ES līmenī atkal jāvērs uz šādām piecām prioritātēm:

- diferencētas, izaugsmi veicinošas fiskālās konsolidācijas turpināšana;
- parasto aizdevumu kārtības atjaunošana ekonomikā;
- izaugsmes un konkurētspējas sekmēšana šobrīd un nākotnē;
- bezdarba samazināšana un to problēmu risināšana, kas saistītas ar krīzes sociālajām sekām;
- publiskās pārvaldes modernizēšana.

1. DIFERENCĒTAS, IZAUGSMI VEICINOŠAS FISKĀLĀS KONSOLIDĀCIJAS TURPINĀŠANA

Krīzes rezultātā valsts parāda līmenis eurozonā dažu gadu laikā vidēji ir palielinājies no 60 % līdz 90 % no IKP. Publiskās finanses ir steidzami jāpārskata, lai nodrošinātu labklājības sistēmu un publisko pakalpojumu ilgtspēju, ierobežotu valsts un citu publisko iestāžu refinansēšanas izmaksas un izvairītos no negatīvas ietekmes pārējā ekonomikā, tostarp, lai nepieļautu iespējamu nelabvēlīgu ietekmi uz citām valstīm. Arī demogrāfiskā attīstība joprojām radīs papildu spiedienu uz izdevumiem, kas saistīti ar sabiedrības novecošanos. Īpaša uzmanība jāvelta fiskālajai politikai eurozonā, jo valstu neilgtspējīgas fiskālās politikas ietekme uz citām dalībvalstīm šeit ir daudz spēcīgāka nekā citur.

Šobrīd notiekošās fiskālās konsolidācijas vispārējā tendence liecina, ka tiek gūti panākumi, proti, paredzams, ka valsts deficīti eurozonā samazināsies no vidēji vairāk nekā 6 % no IKP (2010. gadā) līdz nedaudz vairāk par 3 % (2012. gadā). Paredzams, ka procentos no IKP izteiktais valsts parāda līmenis nākamajā gadā sasniegs maksimumu eurozonā (apmēram 94,5 %) un 2014. gadā – visā Eiropas Savienībā, bet pēc tam sāks samazināties.

Fiskālai konsolidācijai īstermiņā var būt negatīva ietekme uz izaugsmi. Šī ietekme, iespējams, būs spēcīgāka finanšu krīžu laikā, kad arī citi ekonomikas dalībnieki saskaras ar stingriem finansējuma iegūšanas nosacījumiem. Tomēr tas nav vienīgais faktors, kas ir svarīgs izaugsmei – atkarībā no izvēles, kas veikta attiecībā uz korekciju struktūru, fiskālās politikas palielinošā ietekme būs atšķirīga. Piemēram, pieredze liecina, ka valstīs, kurās ir samērā liels publisko izdevumu īpatsvars iekšzemes kopproduktā un samērā augstas nodokļu likmes, fiskālā konsolidācija, kas panākta, samazinot izdevumus un nevis vēl vairāk palielinot

nodokļu ieņēmumus, vairāk atbalsta izaugsmi ilgtermiņā. 2009.–2012. gadā fiskālā konsolidācija tika panākta, aptuveni līdzīgā apmērā izmantojot pasākumus gan izdevumu, gan ieņēmumu jomā, proti, paredzams, ka izdevumi būs samazinājušies par 2 procentu punktiem no IKP un ieņēmumi palielinājušies par 1,3 procentu punktiem.

Turklāt alternatīvais fiskālo korekciju atlikšanas scenārijs būtu izrādījies daudz dārgāks. Vairākas dalībvalstis nespēj finansēt savas vajadzības, pieprasot finansējumu tirgos, vai tās cenšas nepieļaut to, ka palielinās valsts obligāciju ienesīguma starpība, jo varētu rasties šaubas par šo valstu publisko finanšu ilgtspēju. Lai atjaunotu ieguldītāju uzticību, samazinātu izmaksas par parādu atmaksu un nodrošinātu fiskālās manevrēšanas iespējas, šīm valstīm ir vajadzīgi izlēmīgi centieni ar mērķi pienācīgā tempā atgriezt publiskās finanses uz ilgtspējīgas attīstības ceļa. Negatīvo ietekmi uz izaugsmi var lielā mērā mīkstināt, ja fiskālā korekcija ir labi plānota. No fiskālās ilgtspējas atgūšanas ieguvēji būs gan publiskā, gan privātā sektora dalībnieki šajās valstīs, un tā veicinās finanšu vispārējo stabilitāti Eiropas Savienībā.

Katrā dalībvalstī ir atšķirīga fiskālā un ekonomiskā situācija, un tāpēc Komisija atbalsta diferencētus fiskālās konsolidācijas centienus, kas piemēroti katras valsts apstākļiem. Saskaņā ar Stabilitātes un izaugsmes pakta šīm stratēģijām jābūt vērstām uz progresu, kas panākts strukturālā, nevis tikai nominālā izteiksmē, un tajās jāiekļauj korekciju struktūra, kas atbalsta gan izaugsmi, gan sociālo taisnīgumu. Šāda diferencēta pieeja palīdz arī koriģēt tekošā konta nelīdzsvarotību.

Stabilitātes un izaugsmes pakts nodrošina piemērotu satvaru elastīgai un efektīvai fiskālai korekcijai. Fiskālie mērķi ir izteikti nominālā izteiksmē, un šis aspekts bieži dominē plašsaziņas līdzekļos. Tomēr paktā uzsvars tiek likts uz budžeta izejas punkta stāvokli, un tāpēc Padomes ieteiktie konsolidācijas centieni ir izteikti strukturālā izteiksmē⁶. Tāpēc gadījumā, ja šie nosacījumi ir izpildīti, dalībvalstij varētu dot vairāk laika pārmērīgā deficīta novēršanai, ja negaidīti slikta ekonomikas situācija neļauj tai sasniegt savu saskaņoto mērķi. Piemēram, Spānijai un Portugālei noteiktie termiņi šo valstu budžeta deficītu samazināšanai zem 3 % no IKP 2012. gadā tika pagarināti par vienu gadu, piešķirot tām laiku līdz 2014. gadam, lai sasniegtu šo mērķi. Pēc pārmērīgā deficīta novēršanas dalībvalstīm jāsasniedz savs vidējā termiņa budžeta mērķis, kas nodrošinās publisko finanšu saglabāšanu ilgtspējīgā līmenī.

Dalībvalstīm, kas zaudējušas pieeju tirgum savu parādu refinansēšanai, ir nepieciešams straujš fiskālās korekcijas temps, lai ātri atjaunotu ieguldītāju uzticību. Pastiprināti centieni atbilstoši ekonomikas pielāgošanas programmām atvieglinās arī vajadzīgo makroekonomiskās nelīdzsvarotības koriģēšanu. Šo faktu apstiprina pozitīvā pielāgošanās, kas norisinās Īrijā, Portugālē un Rumānijā. Tomēr Grieķijā šis process ir ilgāks un dārgāks vairāku faktoru dēļ, tostarp saistībā ar atkārtoto nedrošību par programmas īstenošanu.

Dalībvalstīs ar lielākām fiskālās manevrēšanas iespējām automātiskie stabilizatori saskaņā ar pakta var pilnībā pildīt savu uzdevumu. Konsolidācijas temps var sekmēt izaugsmi, tomēr dalībvalstīm jāpatur prātā iespējamie fiskālie riski aizkavētas konsolidācijas rezultātā, ņemot vērā augsta parādu līmeņa izraisītās problēmas, sabiedrības novecošanās izredzes un samērā

⁶ Fiskālā balance ir izteikta strukturālā izteiksmē, kad to koriģē, lai ņemtu vērā ietekmi, ko izraisa ekonomikas cikls un vienreizēji un pagaidi pasākumi.

nelielo izaugsmes potenciālu dažās valstīs, kā arī negatīvās sekas, ko izraisītu tirgus noskaņojuma maiņa.

Komisija arī turpmāk veltīs uzmanību notikumiem reālajā ekonomikā. Jo īpaši Komisijas gaidāmā rudens prognoze, ko paredzēts publicēt nākamā gada sākumā, rādīs, vai dalībvalstis virzās pa saskaņoto ceļu savu strukturālo deficītu samazināšanai un vai būtu pamatoti pielāgot pārmērīgā deficīta novēršanas termiņu, pilnībā ievērojot Stabilitātes un izaugsmes pakta burtu un garu.

Stabilu publisko finanšu atjaunošana ir ilgs process. Iedarbīgi ES pārvaldības noteikumi un valstu fiskālās sistēmas, kas paredzētas ES tiesību aktos, palīdzēs ilgtermiņā nostiprināt šos centienus. Šādi noteikumi, cita starpā, ir skaitlisku fiskālo noteikumu izstrāde, neatkarīgu fiskālo iestāžu izmantošana un vidējā termiņa plānošana, daudzpusēji uzraugot gūtos panākumus.

Attiecībā uz valsts budžetu izdevumiem ir svarīgi aplūkot izdevumu vispārējo efektivitāti un lietderību. Kaut arī situācija dažādās valstīs atšķiras, Komisija ir ieteikusi rūpīgi izvēlēties jomas, kurās ir paredzēts samazināt izdevumus, lai tādējādi saglabātu turpmāko izaugsmes potenciālu un svarīgus sociālās drošības tīklus. Jo īpaši Komisija uzskata, ka

- ieguldījumi izglītībā, pētniecībā, inovācijā un enerģētikā iespēju robežās ir jāsaglabā un jāpalielina, vienlaikus nodrošinot šādu izdevumu efektivitāti. Īpaša uzmanība jāvelta tam, lai uzturētu vai pastiprinātu nodarbinātības dienestu un aktīvas darba tirgus politikas tvērumu un efektivitāti (piemēram, saistībā ar bezdarbnieku apmācības programmām un jauniešiem paredzētām garantiju shēmām);
- jāturpina modernizēt sociālās aizsardzības sistēmas, lai nodrošinātu to efektivitāti, piemērotību un ilgtspēju. Jāpaātrina pensiju sistēmu reformas, lai saskaņotu pensijas vecumu ar paredzamo mūža ilgumu, ierobežotu pieeju priekšlaicīgas pensionēšanās shēmām un panāktu, ka darba mūžs būtu garāks; arī ņemot vērā demogrāfiskās problēmas un spiedienu uz izdevumiem, kas saistīti ar sabiedrības novecošanos, ir jāreformē veselības aprūpes sistēmas, lai nodrošinātu izmaksu lietderību un ilgtspēju, ko panāk, novērtējot šo sistēmu sniegumu, ņemot vērā divkārtšo mērķi nodrošināt publisko līdzekļu efektīvāku izmantošanu un sniegt pieeju augstas kvalitātes veselības aprūpei.

Attiecībā uz valsts budžetu ieņēmumiem jaunākās tendences liecina, ka daudzas dalībvalstis ir palielinājušas privātpersonu ienākuma nodokļus un/vai PVN likmes⁷. Tomēr joprojām pastāv iespējas, lai pārnestu vispārējo nodokļu slogu uz nodokļu bāzēm ar mazāku negatīvo ietekmi uz izaugsmi un darbavietu izveidi un padarītu nodokļu sistēmas efektīvākas, konkurētspējīgākas un taisnīgākas. Šādai pārnesei ir nepieciešama „paketes pieeja”, kas nodrošina taisnīgu sadali un ir pielāgota katras dalībvalsts apstākļiem. Tāpēc Komisija iesaka

- ievērojami samazināt nodokļu slogu darbaspēkam tajās valstīs, kur tas ir salīdzinoši liels un kavē darbavietu izveidi. Lai nodrošinātu, ka reformas ir ieņēmumu ziņā neitrālas, varētu paaugstināt tādus nodokļus kā patēriņa nodoklis, periodiskais īpašuma nodoklis un vides nodoklis;
- palielināt papildu ieņēmumus, ko panāk, vēlams paplašinot nodokļu bāzes, nevis paaugstinot nodokļu likmes vai ieviešot jaunus nodokļus. Jāsamazina vai jāatceļ

⁷

Eiropas Komisija, „Nodokļu reformas ES dalībvalstīs 2012. gadā”, Eiropas ekonomika, 6/2012.

nodokļu atbrīvojumi, samazinātas PVN likmes vai akcīzes nodokļa izņēmumi. Jāpārtrauc piemērot subsīdijas, kuru rezultātā tiek nodarīts kaitējums videi⁸. Ar sistemātisku rīcību jāuzlabo nodokļu saistību izpilde, lai samazinātu ēnu ekonomikas apmēru, apkarotu izvairīšanos no nodokļu maksāšanas⁹ un nodrošinātu lielāku efektivitāti nodokļu pārvaldē;

- samazināt uzņēmumu ienākuma nodokļa nozīmi parādu finansēšanā;
- reformēt nekustamā īpašuma un mājokļu nodokļus, lai nepieļautu finanšu risku atkārtējos mājokļu sektorā. Jo īpaši tie aspekti nodokļu shēmās, kas palielina parādu kropļojošo ietekmi uz mājāsaimniecībām, ir jāpārskata (parasti to panāk, piešķirot nodokļu atvieglojumus hipotēkām).

Par vairumu šo pasākumu ir izstrādāti detalizēti, konkrētām valstīm adresēti ieteikumi, un ES līmenī tiek veikti salīdzinoši novērtējumi, lai pārskatītu gūtos panākumus un paraugpraksi. Tagad galvenais uzdevums ir īstenošana.

2. ATJAUNOT KREDITĒŠANU EKONOMIKĀ

Krīzei ir bijusi ilgstoša ietekme uz daudzu publiskā un privātā sektora dalībnieku finansiālo situāciju, negatīvi ietekmējot ieguldītāju un kreditoru uzticību un finanšu nozares efektivitāti. Spriedze valsts parāda vērtspapīru tirgos un satricinājumi banku nozarē cits citu saasināja, radot būtiskas finansēšanas problēmas daudziem kredītņēmējiem. Šī attīstība ir izraisījusi arī finanšu sistēmas fragmentāciju pa valstu robežām, ierobežojot finansiālās darbības tikai uz valstu iekšējiem tirgiem. Rezultātā radusies ierobežotā vai dārgā pieeja finansējumam, ar ko saskaras daudzi uzņēmumi vai mājāsaimniecības, kas vēlas veikt ieguldījumus, līdz pat šodienai ir būtisks šķērslis ceļā uz atveseļošanos Eiropā. Vienlaikus augstais parādsaistību līmenis nozīmē, ka daudziem ekonomikas dalībniekiem ir jāsamazina savs finanšu risks vai jāpalielina savi ietaupījumi. Īstermiņā šāda parādsaistību samazināšana var arī kavēt ekonomikas atveseļošanos. Šīs problēmas ir īpaši jūtamas eurozonas neaizsargātajās dalībvalstīs.

ES līmenī tiek veikti pasākumi, lai novērstu riskus finanšu nozarē un labotu agrākos trūkumus mūsu regulējuma un uzraudzības sistēmās:

- ir pieliktas koordinētas pūles, lai novērtētu banku nozarē pastāvošos riskus un rekapitalizētu bankas. Zaudējumu atzīšana un banku bilancu sakārtošana ir ļoti svarīga, lai uzlabotu tirgos uzticību, un tā nekavējoties jāpabeidz;
- kopš 2011. gada janvāra ir izveidotas jaunas ES uzraudzības iestādes, kas darbojas, lai izstrādātu vienotus noteikumus par finanšu iestādēm piemērojamo tiesisko regulējumu. Drīz jāpanāk vienošanās par Komisijas priekšlikumiem par banku kapitālu un likviditāti, noguldījumu garantiju sistēmām un banku neregulējumu, lai nodrošinātu saskaņotāku regulējumu finanšu krīžu novēršanai un pārvaldībai;
- izmantojot Eiropas Sistēmisko risku kolēģiju (ESRK) un jauno ES procedūru makroekonomiskās nelīdzsvarotības novēršanai, tagad tiek ciešāk uzraudzīts privātpersonu parādsaistību līmenis un saistītie finanšu riski, piemēram, nekustamā īpašuma cenu „burbuļi”;

⁸ Dalībvalstis 2013. gadā sāks saņemt arī jaunus ieņēmumus no emisijas kvotu izsolēm saskaņā ar ES emisijas kvotu tirdzniecības sistēmas trešo posmu.

⁹ Komisija drīzumā iesniegs rīcības plānu, kura mērķis ir pastiprināt cīņu pret krāpšanu nodokļu jomā un izvairīšanos no nodokļu maksāšanas, kā arī norādes par labas pārvaldības nodrošināšanu nodokļu jomā.

- kā vienu no Ekonomikas un monetārās savienības stiprināšanas elementiem Komisija ir ierosinājusi banku savienību (tostarp vienotu uzraudzības mehānismu Eiropas Centrālās bankas pakļautībā), lai vēl vairāk integrētu noteikumus par banku uzraudzību ES līmenī. Šāda mehānisma izveide radīs arī nosacījumus tam, lai Eiropas Stabilitātes mehānisms varētu tiešā veidā rekapitalizēt tās bankas, kas nespēj tirgos piesaistīt kapitālu.

Valsts līmenī dalībvalstis var darīt vairāk, lai veicinātu alternatīvus finansējuma avotus, palielinātu likviditāti un samazinātu uzņēmumu tradicionālo atkarību no banku finansējuma, veicot, piemēram, šādus pasākumus:

- veicinot jaunus kapitāla avotus, tostarp kreditēšanu uzņēmumu starpā, nodrošinot vairāk iespēju izdot uzņēmumu obligācijas un atvieglinot pieeju riska kapitālam;
- samazinot publiskajās iestādēs veicamo maksājumu kavējumus, jo šo maksājumu vidējais ilgums krīzes gaitā ir kļuvis vēl garāks un jau tā sarežģītajā uzņēmējdarbības vidē rada īpašu slogu maziem un vidējiem uzņēmumiem (MVU). Pamatojoties uz ES maksājumu kavējumu direktīvu, kas jātransponē līdz 2013. gada martam, kavējumi tiks samazināti līdz 30 dienām un tiks uzlabota kompensācija novēlota maksājuma gadījumā;
- attīstot publisko banku un garantiju sniegšanas iestāžu lomu MVU finansēšanā. Tādā veidā var segt daļu no riska, ko uzņemas privātie ieguldītāji, un var kompensēt kapitāla trūkumu vai finansējamā uzņēmuma nelielo apmēru, tostarp izmantojot jaunus vērtspapīrošanas veidus;
- atbalstot inovatīvas shēmas, piemēram, publiskas shēmas, kas bankām ļauj aizņemties par zemāku likmi, ja tās palielina uzņēmumu ilgtermiņa kreditēšanu vai izsniedz maziem un vidējiem uzņēmumiem lētākus un pieejamākus aizdevumus;
- nodrošinot līdzsvarotu pieeju atsavināšanai hipotekārās kreditēšanas jomā un aizsargājot maznodrošinātas māsasaimniecības, vienlaikus nepieļaujot banku bilancu pārslogošanu. Minētais ietver pasākumus, kuru mērķis ir ieviest personu maksātspējas režīmus, uz kuru pamata var grozīt hipotekāro līgumu nosacījumus, lai nepieļautu atsavināšanu.

Turklāt ir svarīgi pilnībā izmantot esošos vai jaunus ES finanšu instrumentus, lai veicinātu mērķtiecīgus ieguldījumus, jo īpaši pamatinfrastruktūrā:

- piešķirot Eiropas Investīciju bankai (EIB) papildu 10 miljardus euro, tā spēs sniegt papildu finansējumu 60 miljardu euro apmērā turpmākajos trīs līdz četros gados un piesaistīs līdz pat trim reizēm lielāku summu no citiem finansējuma sniedzējiem;
- projektu obligāciju izmantošana ir nozīmīgs jauns riska dalīšanas instruments, kura mērķis ir piesaistīt privāto finansējumu, piemēram, no apdrošināšanas sabiedrībām un pensiju fondiem, tādējādi papildinot tradicionālos banku aizdevumus. Šobrīd EIB īsteno vairāku projektu sagatavošanas beigu posmu;
- Izaugsmes un nodarbinātības pakta ietvaros Komisija turpina sadarboties ar dalībvalstīm, lai pārplānotu un paātrinātu ES struktūrfondu izmantošanu ar mērķi atbalstīt izaugsmi, jo īpaši attiecībā uz MVU. Turklāt dalībvalstis tiek aicinātas norādīt savās valsts reformu programmās, kā tās ir iecerējušas izmantot struktūrfondus, lai nākamo programmu kārtā (2014.–2020. gadā) veicinātu izaugsmi pastiprinošas prioritātes. Pilnībā jāizmanto arī Konkurētspējas un inovāciju programmas mehānismi, uz kuru pamata jau ir piesaistīts 2,1 miljards

euro no riska kapitāla fondiem un maziem un vidējiem uzņēmumiem ir piešķirti aizdevumi 11,6 miljardu euro apmērā.

3. IZAUGSMES UN KONKURĒTSPĒJAS SEKMĒŠANA ŠOBRĪD UN NĀKOTNĒ

Krīze paātrina pārmaiņas ekonomikā – īpaši smagi tā skar dažas tradicionālākas nozares, savukārt jaunākām nozarēm ir grūti attīstīties. Ātrais pārstrukturēšanas temps rada problēmas, taču tas sniedz arī iespēju izmantot jaunu izaugsmes un nodarbinātības avotu potenciālu¹⁰. Šādas korekcijas pievienojas ilgāka termiņa konkurētspējas problēmām, ar kurām saskaras daudzas tautsaimniecības, un bieži tie palīdz, lai risinātu šīs problēmas. Kopā ar šo pētījumu pieņemtais brīdinājuma mehānisma ziņojums liecina, ka cenu un ārpuscenu konkurētspējas attīstība – kaut arī ar zināmām laika nobīdēm – pozitīvi ietekmē ārējās nelīdzsvarotības uzlabošanu. Tās dalībvalstis, kas izjūt lielu tirgus spiedienu, ir veikušas nozīmīgas reformas, tomēr ir jādara vairāk, lai daudzās dalībvalstīs uzlabotu iekšējo un ārējo konkurētspēju.

Kā izklāstīts konkrētām valstīm adresētajos ieteikumos, nepastāv „universāls” rīcības plāns, taču pastāv kopīgi mērķi, virkne apspriežamu reformu un daudzi paraugprakses piemēri (tostarp no Eiropas līderiem), uz kuriem var balstīties. Dažām reformām, iespējams, ir vajadzīgs laiks, lai apliecinātu savu iedarbību, citas var dot ātrākus rezultātus.

Valsts līmenī jāpastāv dažiem pamatnosacījumiem, un prioritātes aptver šādus uzdevumus:

- veicināt inovāciju, jaunas tehnoloģijas un paaugstināt publisko un privāto ieguldījumu līmeni pētniecībā un izstrādē. Šajā saistībā būtiska nozīme būs mērķtiecīgam atbalstam, ko piešķir publiskās pārvaldes iestādes, un lielākai konkurencei par pētniecības dotācijām;
- uzlabot izglītības un apmācības sistēmu sniegumu un paaugstināt iemaņu vispārējo līmeni, ciešāk sasaistot darba un izglītības pasauli;
- uzlabot uzņēmējdarbības vidi, ko panāk, atvieglinot uzņēmuma izveidei nepieciešamās formalitātes, vienkāršojot atļauju piešķiršanas, licenču izdošanas un nodokļu iekasēšanas procedūras un samazinot vispārējo administratīvo slogu, ar ko saskaras uzņēmumi. Jānovērš konkrēti šķēršļi darbībai nozarēs ar daudzām darbavietām, piemēram, būvniecībā, uzņēmējdarbības pakalpojumu jomā, loģistikā, tūrismā un vairumtirdzniecībā;
- izmantot videi labvēlīgas ekonomikas potenciālu, izstrādājot paredzamu normatīvo regulējumu un veicinot jaunu tirgu un tehnoloģiju izveidi. Būtiskus ietaupījumus un darbavietu izveidi – papildus labumam videi – var jo īpaši nodrošināt vērienīgākas programmas, kas attiecas uz renovāciju energoefektivitātes jomā un kurās ir iekļautas ES Energoefektivitātes direktīvas prasības (taču neaprobežojoties ar tām). Arī uzlabotai atkritumu apsaimniekošanai, ūdens resursu pārvaldībai un otrreizējās pārstrādes nozarei ir liels potenciāls, lai radītu jaunas darbavietas, vienlaikus palīdzot nodrošināt ierobežoto resursu un materiālu piegādi.

Eiropas vienotais tirgus sniedz daudzas iespējas uzņēmumiem, lai attīstītos, un patērētājiem, lai gūtu ieguvumus, pateicoties labākiem pakalpojumiem un produktiem. Pakalpojumu jomā var gūt lielāku labumu, ja dalībvalstis uzlabotu Pakalpojumu direktīvas īstenošanu, veicot šādus pasākumus:

¹⁰ Vienotā tirgus integrācijas ziņojuma (COM(2012) 752) pirmajā izdevumā, kas pievienots šim pētījumam, ir izklāstīti neizmantotu izaugsmes avotu piemēri. Turpmāka informācija arī atrodama topošajā Komisijas pētījumā „*The cost of non-Europe: the untapped potential of the Single Market*”.

- pildot savus pienākumus atcelt ierobežojumus, kuru pamatā ir pakalpojumu sniedzēja valstspiederība vai dzīvesvieta;
- pārskatot profesionālo pakalpojumu (jo īpaši fiksēto tarifu) regulējuma nepieciešamību un samērīgumu, kā arī ierobežojumus attiecībā uz uzņēmumu struktūru un kapitāla īpašumtiesībām;
- pārskatot klauzulas par pakalpojumu sniegšanas brīvību piemērošanu, lai atceltu nepamatotu dubultu regulējumu tādās nozarēs kā būvniecība, uzņēmējdarbības pakalpojumi un tūrisms, un nodrošinot cenu pārredzamu noteikšanu veselības aprūpes pakalpojumiem;
- pastiprinot konkurenci mazumtirdzniecības nozarē, ko panāk, samazinot darbības ierobežojumus, jo īpaši atceļot ekonomisko vajadzību pārbaudes.

Arī tīklu nozaru sniegumam Eiropā ir spēcīgs „domino efekts” uz pārējo ekonomiku, un to var ievērojami uzlabot, veicot šādus pasākumus:

- radīt pareizos stimulus straujai ātrdarbīgas interneta infrastruktūras ieviešanai visā valsts teritorijā un attīstīt mobilo datu pārraidi. Valdībām jānodrošina frekvenču joslas, kas nepieciešamas bezvadu platjoslas pakalpojumiem;
- nodrošināt trešā enerģētikas tiesību aktu kopuma pilnīgu transponēšanu un īstenošanu, jo īpaši nošķirot tīklus, nodrošinot valsts regulatoru neatkarību un vajadzīgās pilnvaras un pakāpeniski atceļot enerģijas cenu regulēšanu, vienlaikus aizsargājot maznodrošinātus patērētājus;
- paātrināt Eiropas vienotās gaisa telpas īstenošanu, samazinot gaisa satiksmes pārvaldības sadrumstalotību un uzlabojot gaisa telpas organizāciju;
- atvērt iekšzemes dzelzceļa pasažieru pārvadājumu pakalpojumus konkurencei, jo īpaši nodrošinot vienlīdzīgu pieeju infrastruktūrai;
- labāk integrēt ostas loģistikas ķēdē, atceļot šķēršļus ienākšanai ostas pakalpojumu tirgū;
- atcelt atlikušos kabotāžas ierobežojumus, lai starptautiskajā transportā uzlabotu atbilstmi starp piedāvājumu un pieprasījumu;
- atbilstoši e-komercijas direktīvai piemērot saskaņotus noteikumus par pārredzamību un informācijas prasībām, kas skar uzņēmumus un patērētājus.

Arī produktu tirgu sniegums tiktu ievērojami uzlabots, ja dalībvalstu standartizācijas struktūras sasniegtu ES līmenī noteiktos mērķus, jo īpaši virzītos no valsts līmeņa uz Eiropas līmeņa standartiem. Pilnībā jāpaziņo tehniskie noteikumi, kas attiecas uz IKT izstrādājumiem un pakalpojumiem, lai atvieglinātu to apriti vienotā tirgū.

4. BEZDARBA SAMAZINĀŠANA UN TO PROBLĒMU RISINĀŠANA, KAS SAISTĪTAS AR KRĪZES SOCIĀLAJĀM SEKĀM

Bezdarbnieku skaits pēdējo 12 mēnešu laikā ir palielinājies par 2 miljoniem, sasniedzot vairāk nekā 25 miljonus. Bezdarba līmenis Eiropas Savienībā ir paaugstinājies līdz 10,6 %, bet eurozonā līdz 11,6 %. Ilgtermiņa bezdarba līmenis pieaug, un gandrīz katrs otrais bezdarbnieks ir bez darba vairāk nekā gadu. Situācija Eiropā ļoti būtiski atšķiras, proti, bezdarba līmenis atsevišķās valstīs vidēji sniedzas no mazāk par 5 % līdz vairāk nekā 25 %.

Īpaši smagā situācijā ir jaunieši, kuru vidū bezdarba līmenis dažās valstīs sasniedz vairāk nekā 50 %¹¹, taču bezdarbs skar arī citu vecuma grupu cilvēkus.

Nemot vērā bezdarba periodu ilgumu, straujo ekonomikas pārstrukturēšanu un grūtības atrast darbu, pastāv risks, ka bezdarbs kļūst aizvien strukturālāks un ka aizvien vairāk cilvēku pamet darba tirgu¹². Pastāv arī skaidras norādes par to, ka daudzās dalībvalstīs palielinās nabadzības un sociālās atstumtības risks¹³. Papildu spiediens uz sociālās aizsardzības sistēmām arī ietekmē to spējas pildīt savas funkcijas labklājības jomā.

Niecīgās izaugsmes prognozes un laiks, kas paiet starp ekonomikas atlabšanu un atveseļošanas darba tirgū, nozīmē, ka nepastāv izredzes uz tūlītēju vai automātisku situācijas uzlabošanas nodarbinātības jomā. Gan Eiropas Savienībai kopumā, gan visvairāk skartajām valstīm tas rada lielu problēmu, kuras atrisināšanai ir vajadzīga apņēmīgāka publisko iestāžu un sociālo partneru rīcība.

Papildus pašreizējās krīzes sekām īpašas problēmas rada strukturālā tendence saistībā ar iedzīvotāju novecošanos un drīz pēc tam sagaidāmo darbaspējīgā vecuma iedzīvotāju skaita samazināšanos dažās Eiropas daļās. Gados vecāku darba ņēmēju priekšlaicīgas pensionēšanās veicināšana cerībā, ka viņu vietā darbā tiks pieņemti jaunieši, pagātnē ir izrādījusies lielā mērā neefektīva un ļoti dārga politika un nav jāatkārto.

Neraugoties uz augsto bezdarba līmeni, ir arī konstatēts, ka trūkst darba ņēmēju ar noteiktu kvalifikāciju un ka prasmes neatbilst darba tirgus vajadzībām, kā rezultātā konkrētos reģionos vai nozarēs nav darba ņēmēju, kuri atbilst to vajadzībām. Neatliekamas prioritātes vēl aizvien ir palielināt līdzdalību darba tirgū, uzlabot prasmju līmeni un atvieglināt mobilitāti.

Šobrīd Eiropā tiek īstenotas vairākas vērienīgas reformas. Valstīs, kas izjūt finansiālu spiedienu, ir veikti pasākumi, lai uzņēmumos atvieglinātu elastīgus darba nosacījumus, samazinātu atlaišanas pabalstus standarta līgumu gadījumā un vienkāršotu individuālās vai kolektīvās atlaišanas procedūras. Ir īstenoti arī pasākumi, lai pastiprinātu elastīgumu algu noteikšanā, piemēram, atvieglinot nosacījumus, uz kādiem uzņēmumi drīkst izstāties no augstāka līmeņa koplīgumiem un pārskatīt konkrētajā nozarē pastāvošos algu līgumus.

Gatavojoties ekonomikas atlabšanai ar daudzām jaunām darbavietām

Lai palīdzētu uzņēmumiem darbā pieņemšanas un pielāgošanās jomā un ļautu vairāk cilvēkiem palikt aktīviem darba tirgū un izmantot iespējas, svarīgi ir turpmāki centieni, kuru mērķis ir uzlabot darba tirgus izturētspēju un veikt ieguldījumus cilvēkkapitālā. Kopā ar publiskajām iestādēm būtiska loma jāuzņemas arī sociāliem partneriem. Tāpēc Komisija iesaka jo īpaši šādus pasākumus:

- ierobežot nodokļu slogu darbaspēkam, jo īpaši zemu atalgotiem darba ņēmējiem; šis pasākums ir daļa no plašāka mēroga centieniem samazināt nodokļu slogu darbaspēkam. Lai veicinātu darbavietu izveidi, varētu arī apsvērt sociālā

¹¹ Pēdējā gada laikā Komisija ir izveidojusi rīcības grupas, lai valstīm ar visaugstāko bezdarba līmeni jauniešu vidū palīdzētu pārplānot ES līdzekļus ar mērķi atbalstīt jauniešiem paredzētu apmācību un nodarbinātības iespējas. Skatīt pirmos rezultātus tīmekļa vietnē http://ec.europa.eu/commission_2010-2014/president/pdf/council_dinner/youth_action_team_en.pdf.

¹² Sīkāka informācija ir iekļauta vienotā nodarbinātības ziņojuma projektā, kas pievienots šim pētījumam.

¹³ To cilvēku skaits, kurus apdraud nabadzība un sociālā atstumtība, kopš 2008. gada ir palielinājies 13 no 23 dalībvalstīm, par kurām 2011. gadā bija pieejami dati.

nodrošinājuma iemaksu pagaidu samazināšanu vai darba samaksas subsīdiju shēmas par labu jaunpieņemamajiem darbiniekiem, jo īpaši mazkvalificētiem un ilgtermiņa bezdarbniekiem, ar nosacījumu, ka šie pasākumi ir mērķtiecīgi;

- turpināt darba tirgu modernizāciju, vienkāršojot tiesību aktus nodarbinātības jomā un radot elastīgus darba nosacījumus, tostarp izstrādājot saīsinātā darba laika režīmus un nodrošinot ilgākam darba mūžam labvēlīgu darba vidi. Samazinot darba aizsardzības noteikumu atšķirības starp dažādiem darba līgumu veidiem, tas arī palīdzētu vairākās valstīs samazināt darba tirgus segmentāciju, kā arī nedeklarētā darba apmēru. Jāuzrauga bezdarbnieku pabalstu ietekme, lai nodrošinātu piemērotu atbilstību un efektīvas prasības darba meklēšanas jomā;
- uzraudzīt algu noteikšanas sistēmu (jo īpaši indeksācijas mehānismu) rezultātus un vajadzības gadījumā tās grozīt saskaņā ar valstī pastāvošo apspriešanās praksi, lai tādējādi labāk atspoguļotu produktivitātes attīstību un atbalstītu darbavietu izveidi. Svarīgi, lai minimālās algas līmenis nodrošinātu pareizo līdzsvaru starp darbavietu radīšanu un pienācīgiem ienākumiem;
- izmantot augošo nozaru, piemēram, videi labvēlīgas ekonomikas, veselības aprūpes un IKT, nodarbinātības potenciālu, ko panāk, izstrādājot uz nākotni vērstu un uzticamu tiesisko regulējumu, pilnveidojot piemērotas prasmes un nodrošinot mērķtiecīgu sabiedrisko atbalstu¹⁴.

Nodarbināmības līmeņa uzlabošana, jo īpaši attiecībā uz jauniešiem

Dalībvalstīm vienlaikus jādara vairāk, lai cīnītos pret bezdarbu, uzlabotu nodarbināmību un veicinātu pieeju darbavietām vai sekmētu atgriešanos darba pasaulē, jo īpaši attiecībā uz ilgtermiņa bezdarbniekiem un jauniešiem. Minētais ietver šādus pasākumus:

- atbalstīt valsts nodarbinātības dienestus un pastiprināt aktīvus darba tirgus pasākumus, tostarp prasmju uzlabošanu, individualizētu palīdzību darba meklēšanas jomā, atbalstu uzņēmējdarbībai un pašnodarbinātībai un mobilitātes atbalsta shēmas. Neraugoties uz šiem pasākumiem veltītajiem papildu resursiem vai centieniem uzlabot šo pasākumu efektivitāti, piešķirtais atbalsts diez vai sedz reģistrēto darba meklētāju skaita pieaugumu, kas konstatēts vairākās valstīs;
- samazināt priekšlaicīgi mācības pārtraukušo skolēnu skaitu un atvieglināt pāreju no skolas uz darba dzīvi, attīstot kvalitatīvu stažēšanos, prakses iespējas un duālās mācīšanās modeļus, t.i., mācību klases līmenī piedāvātu izglītību, kas apvienota ar praktisku pieredzi darba vietā. Jāpieliek centieni uzņēmējdarbības prasmju attīstīšanai, lai atbalstītu jaunu uzņēmumu izveidi un uzlabotu jauniešu nodarbināmības līmeni¹⁵;
- izstrādāt un īstenot „jaunatnes garantiju” shēmas, kuru ietvaros katrs jauniešs, kurš jaunāks par 25 gadiem, četru mēnešu laikā, kopš viņš pārtraucis formālo izglītību vai kļuvis bezdarbnieks, saņem piedāvājumu stāties darbā, turpināt izglītību, stažēties vai iziet praksi. Šādas shēmas var līdzfinansēt no Eiropas Sociālā fonda līdzekļiem¹⁶;

¹⁴ Šā potenciāla izmantošanas veidus Komisija izklāstīja savā 2012. gada 18. aprīļa paziņojumā „Virzoties uz ekonomikas atlabšanu ar daudzām jaunām darba vietām” (COM(2012) 173).

¹⁵ Komisija 2012. gada 20. novembrī pieņēma paziņojumu par izglītības „pārvērtēšanu” (COM(2012) 669).

¹⁶ Komisija drīzumā iesniegs dokumentu kopumu jauniešu nodarbinātības jomā.

- atvieglināt otro pelnītāju līdzdalību darba tirgū un viņu pieeju darbavietām, ieviešot piemērotus nodokļu atvieglojumu stimulus un nodrošinot kvalitatīvus, cenas ziņā pieņemamus bērnu aprūpes pakalpojumus;
- uzlabot pieeju mūžizglītības sistēmām visā darba mūža laikā (tostarp gados vecākiem darba ņēmējiem), ko panāk, pastiprinot to publisko un privāto iestāžu partnerību, kas iesaistītas īpašu prasmju nodrošināšanā, piemērošanā un atjaunināšanā;
- uzlabot saikni starp izglītību un mūžizglītības sistēmām, no vienas puses, un darba tirgus vajadzībām, no otras puses. Pašreizējos apstākļos īpaši efektīva var būt īsa cikla – divu gadu – terciārā izglītība, kas pievēršas jomām, kurās konstatēts prasmju trūkums, kā arī mērķtiecīgas mobilitātes shēmas;
- sekmēt darbaspēka pārrobežu mobilitāti, novēršot juridiskos šķēršļus un atvieglinot profesionālās kvalifikācijas un pieredzes atzīšanu. Jāpastiprina sadarbība starp nodarbinātības dienestiem, un *EURES* platforma var nodrošināt pamatu integrētākam Eiropas darba tirgum.

Sociālās iekļaušanas un nabadzības apkarošanas veicināšana

Papildus šiem pasākumiem ir vajadzīgi turpmāki centieni, lai nodrošinātu sociālās aizsardzības sistēmu efektivitāti krīzes seku novēršanā, veicinātu sociālo iekļaušanu un cīnītos pret nabadzību, proti:

- jāizstrādā aktīvas iekļaušanas stratēģijas, kas aptver efektīvu un pienācīgu ienākumu atbalstu un nabadzības (tostarp bērnu nabadzības) apkarošanas pasākumus, kā arī plašu pieeju cenas ziņā pieņemamiem un augstas kvalitātes pakalpojumiem, piemēram, sociāliem un veselības aprūpes pakalpojumiem, bērnu aprūpei, mājokļiem un energoapgādei;
- jāpastiprina saikne starp sociālo palīdzību un aktivizēšanas pasākumiem, ieviešot personalizētākus pakalpojumus („viens kontaktpunkts”) un cenšoties panākt, ka neaizsargātās iedzīvotāju grupas labāk izmanto šos pasākumus. Pēc darba tirgus atveseļošanās būtiski būs atcelt ar krīzi saistītos pasākumus, vienlaikus nodrošinot svarīgu drošības tīklu saglabāšanu.

5. PUBLISKĀS PĀRVALDES MODERNIZĒŠANA

Grūtības publisko finanšu saņemšanā ir devušas jaunu impulsu publiskās pārvaldes modernizēšanai. Publiskie izdevumi Eiropas Savienībā sasniedz gandrīz 50 % no IKP, un publiskajā sektorā ir nodarbināti apmēram 17 % no kopējā darba ņēmēju skaita.

Gadu gaitā daudzas dalībvalstis ir veikušas pasākumus, lai palielinātu savu publisko pakalpojumu efektivitāti, kā arī savas publiskās pārvaldes un tiesu iestāžu pārredzamību un kvalitāti. Šādas reformas ir īpaši tālejošas valstīs ar finansiālām grūtībām. Piemēri šādām reformām ir pašvaldību un centrālās valdības reorganizācija, publiskā sektora atalgojuma sistēmas un valsts uzņēmumu pārvaldības racionalizācija, publiskā iepirkuma procedūru reforma, regulāri un visaptveroši izdevumu pārskati un tādu efektivitātes pasākumu veicināšana publiskajā sektorā kā plašāka kopīgu pakalpojumu izmantošana un informācijas tehnoloģijas risinājumi. Vairākos gadījumos dalībvalstis un Komisija ir sadarbojušās, nodrošinot vai apmainoties ar tehnisko palīdzību.

Būtiska pozitīva ietekme var būt dažādiem, iepriekš jau izklāstītiem pasākumiem, piemēram, ES tiesību aktu pilnīgai un pareizai transponēšanai, nodokļu iekasēšanas un veselības aprūpes sistēmu efektivitātei, nepieciešamībai samazināt maksājumu kavējumus un valsts nodarbinātības dienestu lomai, un šie pasākumi ir jāīsteno. Turklāt Komisija uzskata, ka šādi pasākumi īpaši sekmē izaugsmi:

- pareizas finanšu pārvaldības piemērošana, pilnībā izmantojot publiskā iepirkuma sniegtās iespējas, lai atbalstītu tirgus konkurenci, un attīstot e-iepirkuma jaudas visā vienotajā tirgū. Šādi pasākumi ne tikai veicina lielāku efektivitāti un taisnīgumu, bet arī palīdz apkarot korupciju;
- normatīvā regulējuma vienkāršošana attiecībā uz uzņēmumiem un administratīvā sloga un birokrātijas samazināšana, jo īpaši valstu līmenī;
- plašas un savstarpēji savietojamas digitalizācijas nodrošināšana publiskajā pārvaldē, lai sekmētu viegli lietojamas, pakalpojumu sniedzējiem un saņēmējiem paredzētas procedūras, kā arī administratīvā vienkāršošana un pārredzamība. Īpaši svarīga ir tiešsaistes pakalpojumu un pētniecības centru pārrobežu sadarbība visā Eiropas Savienībā;
- tiesu sistēmu kvalitātes, neatkarības un efektivitātes uzlabošana, kā arī prasību izskatīšanas nodrošināšana saprātīgā laika posmā un alternatīvu mehānismu izmantošanas veicināšana strīdu izšķiršanas nolūkā. Tam būtu jāsamazina izmaksas, kas rodas uzņēmumiem, un jāpalielina valsts pievilcība ārvalstu ieguldītājiem;
- labāka ES struktūrfondu izmantošana, pastiprinot šogad administratīvo spēju palielināšanas centienus, lai nodrošinātu neizmantoto līdzekļu ātrāku sadali.

SECINĀJUMS

ES ekonomika lēnām atgūstas no pēdējās desmitgadēs dziļākās finanšu un ekonomikas krīzes. Dalībvalstis ir atšķirīgās izejas pozīcijās, problēmu, ar kurām tās saskaras, būtība un apmērs nav vienādi, un reformu temps ir atšķirīgs. Situācija vēl aizvien ir nestabila. Reformas tiek īstenotas, un joprojām ir konstatējamās būtiskas korekcijas, taču ir pazīmes, ka nākamā gada gaitā sāksies ekonomikas atveseļošanās. Dalībvalstīs, kas ir veikušas būtiskas reformas, centieni sāk nest augļus – nelīdzsvarotība tiek novērsta un konkurētspēja uzlabojas.

Šis process nenožīmē tikai atgriešanos pie izaugsmes, bet tā būtība ir arī likt pamatus citas kvalitātes izaugsmei pēc krīzes. Valstu un ES līmenī veicamajām strukturālajām reformām ir jāpastiprina ES spēja konkurēt pasaules mērogā, radot izaugsmi šeit uz vietas ar tādu pasākumu palīdzību, kuri ir ilgtspējīgi un sniedz Eiropas Savienībai politiku un instrumentus, kas ir vajadzīgi, lai nodrošinātu labklājīgu, integrējošu un resursu ziņā efektīvu nākotni. Solidaritāte un taisnīgums ne tikai valstu iekšienē, bet arī visā Eiropā, būs būtiski elementi, lai nodrošinātu, ka ieguldītie centieni būs politiski un sociāli pieņemami un nāks visiem par labu.

Dalībvalstīs un ES līmenī jau ir pieņemti daudzi svarīgi lēmumi. Tagad ir pienācis laiks ieturēt šo kursu un īstenot to, par ko ir panākta vienošanās. Lai atjaunotu uzticību un atgrieztos uz izaugsmes ceļu, ļoti būtiski ir arī saglabāt reformu tempu, jo īpaši šādās jomās:

- publiskās finanses ir atkal jāsakārto, lai atjaunotu to ilgtspēju. Tas ir svarīgi ne tikai tāpēc, lai īstermiņā atgūtu ieguldītāju uzticību, bet arī, lai apmierinātu novecojošas sabiedrības vajadzības un saglabātu nākotnes paaudžu izredzes. Fiskālās

konsolidācijas temps un būtība var atšķirties – dažām dalībvalstīm ir strauji jāsamazina deficīti, savukārt citām ir lielāka rīcības brīvība. Negatīvo īstermiņa ietekmi uz izaugsmi var mīkstināt, veicot piemērotus pasākumus valstu budžetu izdevumu un ieņēmumu daļā;

- jāturpina centieni finanšu nozares atveseļošanai, lai atjaunotu finanšu stabilitāti un nodrošinātu ekonomikai labākus finansējuma iegūšanas nosacījumus, tostarp izmantojot alternatīvus finansējuma avotus. Ir vajadzīgs turpmāks progress ES līmenī, lai izveidotu integrētu uzraudzības sistēmu un pastiprinātu finanšu iestādēm piemērojamo tiesisko regulējumu;
- strukturālās reformas ir jāpastiprina, lai sekmētu izaugsmi un uzlabotu konkurētspēju. Valstu līmenī joprojām jāapspriež plašs pasākumu klāsts, savukārt esošiem ES tiesību aktiem jāpaātrina izmaiņas. Daudz var mācīties no paraugprakses dalībvalstīs un trešās valstīs;
- situācija darba tirgū un sociālā situācija liek steidzami rīkoties. Būtiski šādas stratēģijas elementi ir paātrināt aktīvu darba tirgus politiku, pastiprināt un uzlabot valsts nodarbinātības dienestus, vienkāršot tiesību aktus nodarbinātības jomā un nodrošināt, ka algu attīstība veicina darbavietu izveidi. Īpaša uzmanība jāvelta jauniešu situācijai. Turklāt jāpastiprina centieni sekmēt sociālo iekļaušanu un novērst nabadzību, uzlabojot svarīgus drošības tīklus;
- izaugsmes stratēģijas valstu un ES līmenī var īstenot tikai ar efektīvas publiskās pārvaldes palīdzību. Var darīt vairāk, lai modernizētu publiskās pārvaldes digitalizāciju (piemēram, publiskā iepirkuma jomā), uzlabojot tiesu sistēmu kvalitāti un neatkarību un ES struktūrfondu izmantošanas efektivitāti un lietderīgumu.

Šajā gada izaugsmes pētījumā izklāstītās norādes tiks apspriestas ES līmenī, lai sagatavotu Eiropadomes pavasara sanāksmi nākamā gada martā un palīdzētu izstrādāt atjauninātās valsts programmas un konkrētām valstīm adresētos ieteikumus. Komisija cieši sadarbosies ar valstu iestādēm, tostarp valstu parlamentiem, ES iestādēm un citām ieinteresētajām personām, lai radītu kopīgu atbildības sajūtu un gūtu progresu saistībā ar plašāka mēroga ES centieniem pārvarēt krīzi un likt pamatus gudrai, ilgtspējīgai un integrējošai izaugsmei visā Eiropas Savienībā.